

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin 21. Yüzyıl Becerileri Bağlamında İncelenmesi

Examining the Activities in Turkish Textbooks in the Context of 21st Century Skills

Niyet BAŞI

Doç. Dr., Millî Eğitim Bakanlığı

niyetbahsi@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-9115-5432

Gülşah GENÇER

Öğr. Gör. Dr., İnönü Üniversitesi, Türkçe Öğretim Uygulama Ve Araştırma Merkezi

gulsah.gencer@inonu.edu.tr

Orcid ID: 0000-0002-8887-8832

Öz: 21.yüzyıl becerilerinin eğitimdeki önemi giderek artmaktadır çünkü günümüz dünyasında öğrencilerin sadece bilgi edinmekle kalmayıp aynı zamanda bu bilgiyi kullanma, anlama ve uygulama becerilerine de sahip olmaları gerekmektedir. Öğretim programlarının hayata geçirilmesi ve uygulanması ders kitapları ile mümkün olmaktadır. Ders kitaplarının güncel ve çağa uygun hazırlanmış olması, öğrencilerin eğitim süreçlerini daha etkili hale getirmekte ve öğretim programındaki kazanım ve becerilerin öğrencilere aktarımına katkı sağlamaktadır. Öğretmenlerin bilgi ve becerileri öğrencilere aktarma noktasında en çok kullandıkları öğretim materyalinin ders kitapları olduğu bilinmektedir. Bu nedenle ders kitaplarının güncelliğini koruması ve çağın gerektirdiği becerileri desteklemesi önemlidir. Bu araştırmanın amacı da 21. yüzyıl becerileri bağlamında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikleri incelemektir. Bu kapsamda MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde 21. yüzyıl becerilerine ne kadar yer verildiği işlenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi esas alınmıştır. Doküman incelemesi ile toplanan veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Verilerin analizinde öğrenme ve yenilikçilik becerileri, yaşam ve kariyer becerileri ve bilgi, medya ve teknoloji becerileri alanlarının alt boyutları tema ve kodlaştırılarak sunulmuştur. Elde edilen verilerin aktarılmasında ise ayrıntılı betimleme yoluna gidilmiş ve veriler örneklerle desteklenerek sunulmuştur. Araştırmanın bulgularına göre kitaplarda yer alan etkinliklerin çoğunluğunun bilgi düzeyinde kaldığı ve “bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, iletişim, esneklik ve uyum, girişimcilik, sosyal, liderlik, sorumluluk ve kültürlerarası becerilere” ise hiç yer verilmediği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: 21.yüzyıl becerileri, Türkçe ders kitabı, etkinlik.

Abstract: The importance of 21st century skills in education is increasing because in today's world, students must not only acquire knowledge but also have the skills to use, understand and apply this knowledge. The implementation and implementation of teaching programs is possible with textbooks. Having textbooks prepared up-to-date and up-to-date makes students' educational processes more effective and contributes to the transfer of the achievements and skills in the curriculum to students. Turkish textbooks prepared by the Ministry of National Education in the context of 21st Century skills. In this context, the inclusion of 21st Century skills in the activities of the MEB Publications Turkish textbook is discussed. The study was based on qualitative

Geliş Tarihi:07.02.2024

Kabul Tarihi:17.05.2024

Yayın Tarihi:31.08.2024

Atıf: Bahşi, N. & Gençer, G. (2024). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin 21 yüzyıl becerileri bağlamında incelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 394-413. Doi: 10.33437/ksusbd.1433238

research method. The data collected through document review was examined using the descriptive analysis method. In the analysis of data; The sub-dimensions of learning and innovation skills, life and career skills, and information, media and technology skills served as analysis codes. IAs a result of the research, it was determined that the majority of the activities in the books remained at the information level and "information and communication technology literacy, communication, flexibility and adaptation, entrepreneurship, social, leadership, responsibility and intercultural skills" were not included at all.

Keywords: 21st century skills, Turkish textbook, activity.

GİRİŞ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin önem kazandığı günümüz dünyasında değişim ve gelişim büyük bir hız kazanmıştır. Bilgiye ulaşma yollarının çeşitlilik kazanması bilgidan ziyade bilgiye ulaşma ve bilgiyi beceriye dönüştürmenin önemsenmesini sağlamıştır. Dünyanın bir ucunda yaşanan bir değişim ya da gelişmenin dünyanın öbür ucunu etkilemesi artık çok kısa bir zaman diliminde gerçekleşmektedir. Ekonomi, pazarlama, siyaset gibi akla gelebilecek her alanda kendini gösteren bu hızlı gelişim bireylere yönelik beklentileri de değiştirmiştir. Bu beklentilerin değişmesi ise eğitim-öğretimde radikal bir dönüşümün sağlanmasını gerekli kılmıştır. Kalaycı (2019) yeni meslek gruplarının bireylerden bekledikleri bilgi, beceri ve yetkinliklerin değişmesinin, eğitim-öğretim sürecinin ve öğretim programlarının da köklü bir değişime gitmesi gerekliliğini doğurduğunu belirtmiştir.

21. yüzyılda bireylerin akademik başarısının öneminin geri planda kaldığı söylenebilir. Akademik olarak donanımlı olan bireylerin bu bilgilerini beceriye dönüştürüp hayata aktarmaları ve sürekli kendilerini güncellemeleri beklenmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı gelişimi, yapay zekâ desteği ile çeşitli görevlerin insana gerek duyulmadan gerçekleştirilebileceğini göstermekte ve hayata atılan bireylerden ne kadar bildiği değil de bu bilgiyi nasıl yaratıcı bir şekilde kullanabileceğini göstermesi istenmektedir (Keskin, 2012). Teknolojik gelişmelerin bu denli hız kazandığı günümüz dünyasında bireylerin bu hıza ayak uydurması ve sürekli dönüşüp gelişmesi oldukça önem kazanmıştır. Belet Boyacı ve Güner Özer (2019) bu bağlamda bireylerin toplumda yer edinebilmeleri, doğru kararlar alabilmeleri, yeni ve farklı fikirler sunabilmeleri, yaratıcı ürünler ortaya çıkarabilmeleri için bu çağın ihtiyaç duyduğu becerilere sahip olmalarının gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Günümüz dünyasında bireylerin çağa uyum sağlayacak şekilde yaşamlarını idame ettirebilmeleri için sahip olması gereken beceriler, 21. yüzyıl becerileri olarak adlandırılmaktadır. Dede (2009) 21. yüzyıl becerilerinin bilgi ve beceri kavramlarının iç içe geçtiği bir kavram olduğunu ve bu becerilerin hayata aktarılabilir özelliklere sahip olmasının önemli olduğunu belirtmiştir. 21. yüzyıl, bireylerden neyi ne kadar bildiklerini değil de bu bilgileri nasıl yaratıcı ve farklı biçimlerde kullanabildiklerini göstermelerini istemektedir. Çeşitli ülkelerde bu beceriler tespit edilip becerilerin sınıflandırılması yoluna gidilmiştir (Fadel, Bialik ve Trilling, 2015; Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2012; Kaya, 2020; Marzona, 2012; Wagner, 2008; Partnership for 21 Century Skills [P21], 2015). Çeşitli sınıflandırmalardan sonra araştırmacıların, bu becerilerin öğretim programlarına yansıtılması gerektiği konusunda fikir birliğine vardığı görülmüştür (Barası 2020). Bu becerilerin sınıflandırılmasıyla birlikte öğrencilerin öğretim ortamlarında bilgi yüklenilecek bireyler olmasından ziyade onları hayata hazırlayan, eleştirel ve yaratıcı düşünebilmelerini sağlayan, problem çözme becerisi yüksek, girişimci, üretken, özgün fikirler sunabilen lider bireyler olmalarını sağlayacak beceriler ile donatılması önem kazanmıştır (Rotherham ve Willingham, 2009).

21. yüzyıl becerilerine yönelik birçok sınıflandırma yapılmıştır (OECD, 2012; Kereluik, 2013; Fadel, 2015; Lai ve Viering, 2012; P21, 2015; Dilekçi, 2020; Aktürk, 2022; Erdamar Barası, 2021; Atakişi, 2019; Baki, 2021). P21 (2015) sınıflandırmasına göre 21. yüzyıl becerileri, bireylerin günümüz dünyasına uyum sağlamalarını kolaylaştıran bilgi, beceri ve uzmanlık alanlarıdır. Bu sınıflandırma, diğer sınıflandırmalara göre daha kapsamlı bir şekilde hazırlanmıştır. ABD kaynaklı bu kuruluşun çerçevesi iki kısımlıdır. Üst kısım öğrenme çıktılarını ifade ederken alt kısım ise destek sistemlerini ifade etmektedir (Kaya, 2020). P21 (2015) sınıflandırması aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. 21. yüzyıl becerileri

Öğrenme ve Yenilenme Becerileri	Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerileri	Yaşam ve Meslek Becerileri
Yaratıcılık ve Yenilenme	Bilgi Okur-yazarlığı	Esneklik ve Uyum
Eleştirel Düşünme	Medya Okur-yazarlığı	Girişimcilik
Problem Çözme	Bilgi ve İletişim Teknolojileri (ICT) Okur-yazarlığı	Öz-Yönelim
İletişim		Sosyal Beceriler
İş birliği		Kültürlerarası Beceriler
		Üretkenlik ve Sorumluluk
		Liderlik ve Sorumluluk

Tablo 1’de görüldüğü üzere 21. yüzyıl becerileri sadece öğretim ortamlarında yer alan beceriler olmalarından ziyade bireyleri hayata hazırlayan, günlük yaşamı ve iş hayatını daha uyumlu idame ettirmelerini sağlayan becerilerdir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi, 21. yüzyıl becerilerinin öğrencilere kazandırılması ve öğretim programlarının güncellenmesi gerekliliğini doğurmuştur. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de 2005 yılı itibarıyla bu beceriler öğretim programlarına ve eğitim-öğretim sürecine entegre edilmeye çalışılmıştır. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda bu beceriler Avrupa Yeterlikler Çerçevesi ile ilişkili olacak şekilde sekiz ana yetkinlik adıyla yer almıştır. Bu yetkinlikler; ana dilde iletişim, yabancı dilde iletişim, matematik, fen ve teknolojiye temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve beşerî yetkinlikler, girişimcilik, kültürel bilinç ve ifade olarak sıralanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2019). Bu bağlamda düşünüldüğünde 21. yüzyıl becerilerinin Türkçe dersi ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Çünkü Türkçe dersi bir bilgi dersi olmaktan çok beceri dersidir. Dört temel dil becerisini geliştirmeye yönelik olan bu ders ile öğrencilerin iş birlikli bir öğretim ortamında eleştirel ve yaratıcı düşünebilmeleri sağlanmakta ve bu doğrultuda iletişim becerileri de desteklenmektedir. Her derste olduğu gibi Türkçe dersinde de bilgi ve beceriler çoğunlukla ders kitapları aracılığıyla öğrencilere aktarılmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarının öğretim programını yansıması, güncel ve çağa uygun hazırlanmış olması önemlidir. Çağın gerisinde kalmış gerek sosyal yaşamda gerek akademik yaşamda öğrencileri desteklemeyen bilgiler ile donatılmış bir ders kitabı işlevsellik noktasında zayıf kalabilmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin en fazla başvurduğu öğretim materyali olarak ders kitaplarının güncelliğini koruması ve çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte olması önemlidir. Ders kitaplarında yer alan etkinliklerin de bu bağlamda hazırlanması önem taşımaktadır. Çevik ve Güneş (2017) etkinlik kavramının öğrencilerin etkin bir şekilde öğrenmesini sağlayan, öğrenmeye karşı onlarda istek uyandıran ve daha iyi öğrenmelerine katkıda bulunan faaliyetler olduğunu belirtmişlerdir. Pollet (2015) ise etkinliklerin öğrencilerin kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarını ve kendi öğrenme biçimlerine yön vermelerini sağlayan temel aktiviteler olduğunu dile getirmiştir. Yapılandırıcı yaklaşımın benimsenmesi ile birlikte Türkçe öğretimi ders kitaplarında yer alan çeşitli etkinlikler ile yapılmaya başlanmıştır. Bu etkinliklerin Türkçe öğretimine hizmet etmesi kadar öğretim programının benimsediği ve yer verdiği 21. yüzyıl becerilerini desteklemesi de önemlidir.

Literatür incelendiğinde 21. yüzyıl becerileri ile Türkçe dersi bağlamında yapılan çeşitli araştırmalar olduğu görülmüştür (Bal, 2018; Belet-Boyacı ve Güner-Özer, 2019; Kayhan, Altun ve Gürol, 2019; Kurudayıoğlu ve Soysal, 2019). Bu araştırmaların ortak noktası Türkçe Dersi Öğretim Programı’nı 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelemek olmuştur. Ancak literatür taraması yapıldığında öğretim programlarını yansıtan önemli materyaller olarak ders kitaplarına yönelik 21. yüzyıl becerileri perspektifinde herhangi bir araştırma yapılmadığı görülmüştür. Bu bağlamda programda yer alan 21. yüzyıl becerilerinin ders kitaplarına yansımalarının tespit edilmesi konusunda alanda bir açıklık olduğu ve bu açıklığın giderilmesinin alana faydalı olacağı düşünülmüştür. Bu durum araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın amacı 21. yüzyıl becerileri bağlamında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesidir. Bu amaca bağlı olarak araştırmanın problemleri şunlardır:

1. Ortaokul 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumu nasıldır?

2. Ortaokul 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumu nasıldır
3. Ortaokul 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumu nasıldır?

YÖNTEM

Bu araştırmada 2023-2024 eğitim öğretim yılında okutulan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel model kullanılmıştır. Karasar'a (2017) göre betimsel modelde olay ya da durum hiçbir değişikliğe gidilmeden incelenmektedir. Araştırmada ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler incelenirken doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2018, s.190) doküman incelemesini, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesi olarak ifade etmişlerdir. Bu bağlamda ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler, 21. yüzyıl becerilerinin sınıflandırılmasında öne çıkan P21 çerçevesi esas alınarak analiz edilmiştir.

Çalışma Materyali

Araştırmanın çalışma materyalini ortaokul Türkçe ders kitapları (6,7 ve 8. Sınıf) oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan doküman, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının resmî web sayfasından elde edilmiştir (<http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>). Öğretmenlerin bilgi ve becerilerini öğrencilerine aktardıkları süreçte faydalandıkları en temel kaynak ders kitaplarıdır. Bu nedenle ders kitaplarının öğrencileri hayata hazırlayan, günümüz dünyasının bireylerden beklediği ve istediği becerilerle donatılmasının önemli olduğu söylenebilir. Bu bağlamda 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan 21. yüzyıl becerilerinin ders kitaplarına ne ölçüde yansıtılmış olduğunu tespit etmenin önemli olduğu düşünülmekte ve bu durum da araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma materyalini oluşturan kitaplara ilişkin bilgiler:

6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Meb Yayınları), 7.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Meb Yayınları), 8.Sınıf Türkçe Ders Kitabı (Meb Yayınları). Araştırma kapsamına 5.sınıf Türkçe ders kitabı alınmamıştır. Bunun temel nedeni ise MEB'in yürürlükte olan Türkçe ders kitabının olmamasıdır.

Verilerin Toplanması

Araştırmadaki veriler 6, 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarından elde edilmiştir. Bu verilerin elde edilmesi için P21 (2015) sınıflandırması dikkate alınmıştır. İncelenen çalışmalardan yola çıkarak alanda en çok yer edinen ve tüm becerileri kapsamlı bir şekilde bünyesinde barındıran sınıflandırmanın P21 (2015) sınıflandırması olduğu görülmüştür (EnGauge, 2003; Fadel vd., 2015; OECD, 2012). P21 (2015) sınıflandırması alanda en çok karşılaşılan ve sürekli tekrar edilen becerileri içerdiği için bu çalışmada bu sınıflandırma esas alınmıştır.

Verilerin Analizi

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler 21. yüzyıl becerileri bağlamında incelenirken betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde doküman metinlerini doğrudan alıntılar ile üst tema, kategori ve alt tema olarak sunmak gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Araştırmanın çalışma materyalleri araştırmacılar tarafından birkaç kez okunarak kodlanmıştır. Elde edilen veriler öğrenme ve yenilikçilik becerileri, yaşam ve kariyer becerileri ve bilgi, medya ve teknoloji becerileri ile bunların alt maddeleri şeklinde bulgular kısmında sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

P21 (2015) sınıflandırması esas alınarak kodlanan veriler, araştırmacılar tarafından farklı zamanlarda tekrar okunarak yeniden kodlanmıştır. Çalışmanın geçerliliğini sağlamak için araştırmaya konu olan kitaplar her iki araştırmacı tarafından incelenmiş, söz konusu becerilerin yansıdığı etkinlikler sayfa numaraları ile birlikte bir Word sayfasına not edilmiştir. Daha sonra araştırmacılar bir araya gelerek 21. yüzyıl becerilerinin yansıtıldığını düşündükleri etkinlikleri karşılaştırmış ve anlaşmazlığa düştükleri durumlarda üçüncü bir araştırmacıya başvurmuşlardır.

BULGULAR

Bu bölümde verilerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Çalışmanın bulguları tablo hâlinde ele alınmış ve yorumlanmıştır.

Ortaokul 6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde 21. Yüzyıl Becerilerine Yer Verilme Durumuna Yönelik Bulgular

Bu bölümde 6. sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki etkinliklerde 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumuna ilişkin veriler tablolaştırılmıştır. Bu raporda ilgili kitapta 21. yüzyıl becerilerinin etkinliklere yansımalarına yönelik bulgulara yer verilmiş ve bu bulgular yorumlanmıştır. Tablo 2’de 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin 21. yüzyıl becerileri bakımından değerlendirilmesi gösterilmiştir.

Tablo 2. 6. sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde 21. yüzyıl becerileri

6. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde 21. Yüzyıl Becerileri	
21. Yüzyıl Becerileri	Etkinlik Sayısı
Bilgi okuryazarlığı	98
Medya okuryazarlığı	3
Bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı	0
Yaratıcılık ve yenilikçilik	29
Eleştirel düşünme	86
Problem çözme	8
İletişim	0
İş birliği	1
Esneklik ve uyum	0
Girişimcilik	0
Öz yönelim	5
Sosyal beceriler	1
Kültürlerarası beceriler	0
Üretkenlik	66
Liderlik sorumluluk	0
Toplam	297

Tablo 2’ye bakıldığında 6. Sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabında toplam 297 etkinlik olduğu tespit edilmiştir. Bu etkinliklerden 21. yüzyıl becerilerinden “Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerilerinin” alt bileşeni olan bilgi okuryazarlığına ait 98, medya okuryazarlığına ait 3 etkinlik olduğu görülmüştür. 21. yüzyıl becerilerinden “Öğrenme ve Yenilikçilik” becerilerinin alt bileşeni olan “eleştirel düşünmeye” ait 86, “problem çözmeye” ait 8, “yaratıcılığa” ait 29, “iş birliğine” ait 1 etkinlik tespit edilirken, 21. yüzyıl becerilerinden “yaşam ve meslek” becerilerinin alt bileşeni olan “üretkenliğe” ait 66, “sosyal becerilere” ait 1 ve “öz yönelime” ait 5 etkinlik tespit edilmiştir. Kitapta yer alan etkinliklerde en fazla “bilgi okuryazarlığı ve eleştirel düşünme” becerilerine yer verilirken en az “iş birliği ve sosyal becerilere” yer verildiği görülmüştür. İncelenen kitapta 21. yüzyıl becerilerinden “bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, iletişim, esneklik ve uyum, girişimcilik, kültürlerarası beceriler ve liderlik” becerilerine ise hiç yer verilmediği görülmüştür. Bilgi okuryazarlığı bilgiye ulaşma ve bilginin doğruluğunu teyit etmeye yönelik bir beceridir. İncelenen kitaptaki etkinliklere bakıldığında büyük çoğunluğunun bilgi düzeyinde olduğu ve öğrencilerin bilgi okuryazarlığına hitap ettiği görülmüştür.

İncelenen kitapta yer alan ve 21. yüzyıl becerilerini içeren etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

2. **ETKİNLİK** Aşağıdaki soruları metinden hareketle yanıtlayınız.

1. Renkler niçin bir araya gelmiştir? Açıklayınız.
2. Hangi renk kendini diğerlerinden üstün görmektedir? Niçin?
3. Hangi renkler, insanlara neşe verdiğini söylemektedir? Bu renklerin söylemine katılıyor musunuz?
4. Yeşil renk güveni temsil ettiğini hangi örnekle ifade eder?
5. Siz metindeki hangi rengin yerinde olmak isterdiniz? Niçin?
6. Sizce bu yılın rengi hangisi olmalıdır? Niçin?

16

Resim 1. 6. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 1'deki etkinlikte bakıldığında bilgi okuryazarlığına yönelik bir etkinlik olduğu görülmektedir. Öğrencilerin okudukları metinden hareketle kendilerine yöneltilen soruları cevaplamalarının istendiği bu etkinlik, öğrencilerin metinde anlatılanları öğrenme ve bilme düzeylerini ölçmektedir. Bu nedenle bilgi düzeyinde bir etkinlik olduğu söylenebilir.

5. **ETKİNLİK** Aşağıdaki görselleri "Memleket İsterim" şiirinin hangi bölümleri ile ilişkilendirebilirsiniz? Şiire atf yaparak açıklayınız.

22

Resim 2. 6. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 2'deki etkinlikte öğrencilerin görseller ile metnin bölümlerini eşleştirmeleri ve bunu metindeki örnekler ile desteklemeleri istenmiştir. Eleştirel düşünme becerisinde öğrencilerin düşüncelerini sağlam gerekçeler ve atıflarla desteklemeleri önemlidir. Bu nedenle bu etkinliğin öğrencilerin eleştirel düşüncelerine yönelik olduğu söylenebilir.

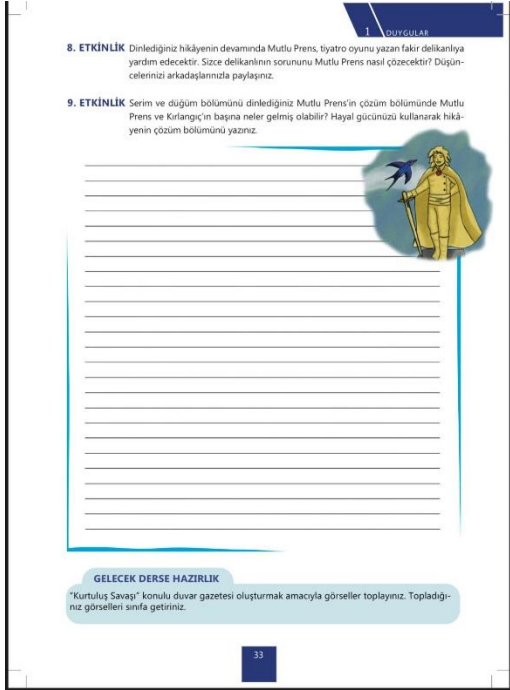
5. **ETKİNLİK** Filmden alınan ekran görüntüsünden hareketle konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını belirleyerek yazınız.

61

Resim 3. 6. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 3'teki etkinlikte öğrencilerin izledikleri metinden hareketle konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını belirlemeye çalışmaları istenmiştir. Bu etkinlikte öğrencilerin medya okuryazarlığı noktasında gelişimlerinin gözetildiği söylenebilir. İzleme metninden yola çıkarak metnin alt mesajlarını algılamaya çalışmak medya okuryazarlığı noktasında öğrencileri desteklediği görülmüştür.

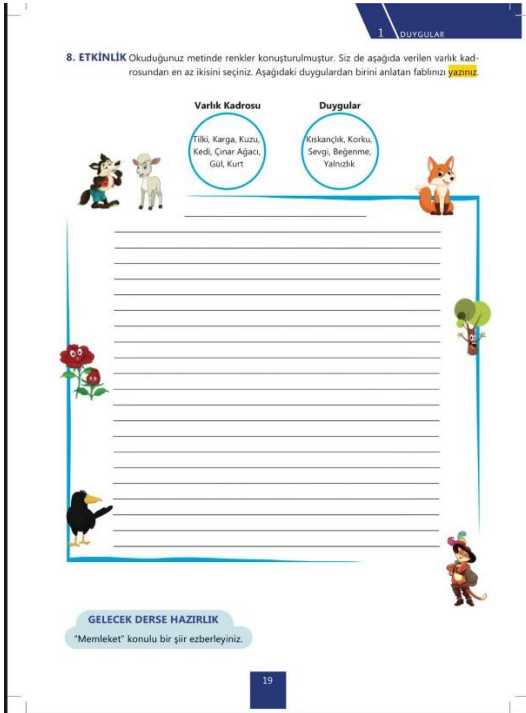
Resim 4. 6.Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 4'teki 8 ve 9. Etkinlikte öğrencilerin hem problem çözme becerisi hem de yaratıcılık becerilerinin desteklenmeye çalışıldığı görülmektedir. 8. etkinlikte *Mutlu Prens'in* metindeki karakterin sorununu nasıl çözeceğine yönelik bir etkinlik tasarlandığı görülmüştür. Öğrencilerin kendilerini başkalarının yerine koyarak onların sorunlarına çözüm önerileri geliştirmelerinin problem çözme becerilerini geliştireceği düşünülmektedir. Aynı zamanda 9. etkinlikte öğrencilerden hayal güçlerini kullanarak metnin kahramanlarının başına neler gelmiş olabileceği ile ilgili metni devam ettirmeleri istenmiştir. Hayal gücü yaratıcı düşünmenin en önemli bileşenlerinden biridir. Bu etkinlik ile öğrencilerin yaratıcılıklarının desteklendiği görülmüştür.

Resim 5. 6.Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 5'teki etkinlikte öğrencilerin öğretmenlerinin rehberliğine arkadaşları ile bir grup çalışması yapmaları istendiği görülmektedir. 21. yüzyıl becerilerinden iş birlikli çalışmanın, grup olma bilinci ile görev ve sorumluluk alma noktasında önemli olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin liderlik ve sorumluluk becerilerini de desteklediği düşünülen bu çalışmaların iş birlikli öğrenmeyi, grup içerisinde var olmayı ve görev ile sorumluluk bilinci geliştirmeyi desteklediği söylenebilir.

Resim 6. 6.Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 6'daki etkinlikte yer alan etkinliğe bakıldığında öğrencilerin elde bulunan bilgi veya durumlardan yola çıkarak yeni bir metin oluşturmaları istenmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin üretkenlik becerilerinin desteklendiği söylenebilir. Üretkenlik elde var olan bilgiler ve olgulardan yola çıkarak yeni oluşumlar meydana getirmek olarak düşünüldüğünde bu etkinliğin öğrencilerin üretkenlik

becerilerine yönelik olduğu söylenebilir. Ayrıca temel dil becerilerinden yazma becerisine yönelik olduğu görülen etkinlik, üretici dil becerileri alanında da değerlendirilmektedir.

6. Sınıf Türkçe ders kitabı incelendiğinde genel olarak bilgi düzeyinde etkinliklerin olduğu, 21. yüzyıl becerilerinden ise eleştirel düşünmeye geniş bir bağlamda yer verildiği görülmüştür. Ancak eleştirel düşünmeyi destekleyen etkinliklerin de birbirinin tekrarı olduğu ve tek boyutlu hazırlandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin üretici dil becerilerine ilişkin özellikle konuşma ve yazma becerilerine yönelik etkinliklerin üretkenlik bağlamında değerlendirildiği de görülmüştür.

Ortaokul 7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde 21. Yüzyıl Becerilerine Yer Verilme Durumuna Yönelik Bulgular

Bu bölümde 7.Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders kitabındaki etkinliklerde 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumuna ilişkin veriler tespit edilmiştir. Tablo 3'te 7. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin 21. yüzyıl becerileri bakımından değerlendirilmesi gösterilmiştir.

Tablo 3. 7. Sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde 21. yüzyıl becerileri

7. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde 21. Yüzyıl Becerileri	
21. Yüzyıl Becerileri	Etkinlik Sayısı
Bilgi okuryazarlığı	99
Medya okuryazarlığı	3
Bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı	0
Yaratıcılık ve yenilikçilik	12
Eleştirel düşünme	77
Problem çözme	3
İletişim	0
İş birliği	3
Esneklik ve uyum	0
Girişimcilik	0
Öz yönelim	2
Sosyal beceriler	1
Kültürlerarası beceriler	0
Üretkenlik	84
Liderlik ve sorumluluk	1
Toplam	274

Tablo 3'e bakıldığında 7. Sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabında toplam 274 etkinlik olduğu tespit edilmiştir. Bu etkinliklerden 21. yüzyıl becerilerinden "Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerilerinin" alt bileşeni olan "bilgi okuryazarlığına" ait 99, "medya okuryazarlığına" ait 3 etkinlik olduğu görülmüştür. 21. yüzyıl becerilerinden "öğrenme ve yenilikçilik" becerilerinin alt bileşeni olan "eleştirel düşünmeye" ait 77, "problem çözmeye" ait 3, "yaratıcılığa" ait 12, "iş birliğine" ait 3 etkinlik tespit edilirken 21. yüzyıl becerilerinden "yaşam ve meslek becerilerinin" alt bileşeni olan "üretkenliğe" ait 84, "öz yönelime" ait 2, "sorumluluğa" ait 1 etkinlik tespit edilmiştir. Kitapta yer alan etkinliklerde en fazla bilgi okuryazarlığı ve eleştirel düşünme becerilerine yer verilirken en az sorumluluk ve öz yönelime yer verildiği görülmüştür. İncelenen kitapta 21. yüzyıl becerilerinden "bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, iletişim, esneklik ve uyum, girişimcilik, kültürlerarası beceriler ve liderlik becerilerine" ise hiç yer verilmediği görülmüştür. Bilgi okuryazarlığı bilgiye ulaşma ve bilginin doğruluğunu teyit etmeye yönelik bir beceridir. İncelenen kitaptaki etkinliklere bakıldığında büyük çoğunluğunun sadece bilgi düzeyinde olduğu ve 21. yüzyıl becerilerinin tamamını kapsamadığı görülmüştür.

İncelenen kitapta yer alan ve 21. yüzyıl becerilerini içeren etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

2. Etkinlik a) Aşağıdaki soruları okuduğunuz şiirden hareketle cevaplayınız.

1. Şiirin birinci bölümünde şair, nasıl bir dünya düşünüyor?
2. Şiire göre ülküsü kardeşlik olan bir dünyada yaşayan insanların özellikleri nelerdir?
3. Şiirin ana duygusu nedir?
4. Şairin yerinde olsaydınız nasıl bir dünya düşünürdünüz? Anlatınız.
5. Şiirin en beğendiğiniz bölümü hangisidir? Neden?

b) Okuduğunuz şiirle ilgili iki soru yazarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. soru: _____
2. soru: _____

Resim 7. 7. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 7'deki etkinlikte öğrencilerin okudukları metinden hareketle bazı soruları cevaplamaları istenmiştir. Metinde geçen bilgi veya olayları öğrenme durumlarına yönelik bu etkinliğin bilgi düzeyinde olduğu görülmektedir ancak etkinliğin ikinci bölümüne bakıldığında öğrencilerin sorgulama becerilerini harekete geçirecek üst düzey düşünmelerini sağlayacak bir etkinlik olduğu söylenebilir. Bu bağlamda etkinliğin eleştirel düşünmeyi de desteklediği belirtilebilir.

4. Etkinlik a) "Adını Göklere Yazdıran Çocuk" metninden alınan bölümü ve "Uzaydaki Çöplerimizi Toplama Zamanı" adlı haber yazısını okuyunuz.

ADINI GÖKLERE YAZDIRAN ÇOCUK
(...)
Kaoru'nun bulunduğu kıvrıklı yıldız "İkeya Kıvrıklı Yıldız 1963-a" nesni adı verildi. Kaoru ikinci buluşunu, yine kendi yaptığı bir teleskopla 1964 temmuzunda yaptı. Buna da "Kıvrıklı Yıldız 1964-F" adı verildi. Genç amatör gök bilimci işçinca yıldız ben-disi gibi amatör gök bilimci Tsutomu Seki ile yaptı, buna da "İkeya-Seki" adı verildi, ikisi-min adı ile.
Kaoru İkeya, emeklerinin bosa gitmediğini herkese göstermiş oldu. Adını da o zaman için tam üç kez göklere yazdı... Kaoru İkeya ilk kıvrıklı yıldız buluşu sırada on dokuz yaşında idi. (...)
1938 Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazanan Pearl S. Buck'ın (Pörl S. Bak) şu sözü İkeya'nın durumuna çok uyuyor: "Gençlerin olmayacak işleri başarmaya kalkarlar, işin tuhaf, başarır da."
Vehbi BELGİL
Adını Göklere Yazdıran Çocuk
(Kısaltmıştır.)

UZAYDAKİ ÇÖPLERİMİZİ TOPLAMA ZAMANI
İnsanlar, evreni keşfetme hayallerini hayata geçirmeye başladıklarından beri, Dünya'nın dışında da izler bırakıyor. Ruslar tarafından 1957 yılında fırlatılan ve dünyanın ilk yapay uydusu olan Sputnik 1'den sonra uzaya yaklaşık 6000 uydu gönderildi. Ancak bu uyduların sadece 1000'e yakın su an hizmet vermeye devam ediyor. Bu, uzayda bol miktarda çöplüme olduğu anlamına geliyor. (...) Dünya'nın etrafında hareket eden parçacıkları büyük kısmı insan kaynaklı atıklar (...) sonucu ortaya çıkıyor. Bu nedenle yörünge kalıntıları olarak da isimlendiriliyorlar. Yörünge kalıntılarının büyük kısmı tezkar Dünya'ya düşmesine (...) rağmen bir kısmı Dünya'nın etrafında hareket ediyor.
(...)
Uzaydaki izlerimizi temizleme çabalarında sadece uzay çöplerini "toplamaya" odaklanmak yeterli olmayabilir. Bu sonuca kalıcı bir çözüm üretmenin temel yolu belli de uzay araştırmalarının her aşamasında (...) daha önceri ve sürdürülebilir teknolojiler geliştirmek.
Dr. Tuha Sarıgül
Uzaydaki Çöplerimizi Toplama Zamanı
(Kısaltmıştır.)

b) Okuduğunuz metinleri bakış açısı ve verilme istenen mesajlar yönüyle karşılaştırınız.

Bakış Açısı	Verilmek İstenen Mesaj

Resim 8. 7. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 8'deki etkinlikte öğrencilerin iki farklı haber metnini okuyup bu metinleri çeşitli yönlerden karşılaştırmaları istenmiştir. İki durum, olay veya olgu arasındaki benzer veya farklı yönleri belirleyebilmek veya çeşitli değişkenler açısından bunları değerlendirebilmek belirli bir sorgulama, ilişkilendirme gibi üst düzey düşünme becerisi gerektirmektedir. Bu bağlamda etkinliğin doğrudan eleştirel düşünme becerisini destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

4. Etkinlik "Kızgın Bir Lira" metnindeki sorunu, sorunun nedenlerini ve çözüm önerilerinizi belirleyerek yazınız.

Sorun	Sorunun Nedenleri

Çözüm Önerilerim

Resim 9. 7. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 9'daki etkinlikte öğrencilerin metinde geçen soruna yönelik çözüm önerileri belirlemelerinin istendiği görülmektedir. Büyük bir hızla değişen ve gelişen dünyadaki bu değişimler beraberinde birçok sorunu da getirmektedir. 21. yüzyıl bireylerinden beklenen bu sorunların üstesinden gelebilme ve akılcı çözümler üretebilmektir. Bu etkinlik ile öğrencilerin problem çözme, sorunlara akılcı çözümler üretme ve çözüm önerilerini belirleme gibi becerilerinin desteklendiği söylenebilir.

7. Etkinlik Aşağıdaki afiş örneğini inceleyiniz. "Penceresi Sonsuzluğa Açılan Oda" metninden hareketle siz de "Atatürk" konulu bir afiş hazırlayınız. Afişiniz Ad başlığına, verilen tasarımlar (iklerini) dikkate alarak grup çalışması şeklinde hazırlayınız.

Sen de Yap!

- 1 Fikrinizi baş ve ana yaratıcıları belirleyin. Görsel, sesli, yazılı bir slogan belirleyin. Yaratıcılığın önemini vurgulamaktan kaçınmayın.
- 2 Görselleri, harfları uygun alacak şekilde seçin. Görsellere sade siyah mesajın daha hızlı okunmasını sağlar.
- 3 Yazı karakterlerini belirlerken görsel ve harfla uyumlu olmasına özen gösterin.
- 4 Mesajların yerleşimlerine dikkat edin. Etkili bir tasarım için slogan, görsel ve bağlantıyı konumu ile saygıya uygun şekilde kullanmak gerekir. Başlıklar kıymetlidir. Fikrinizi öne çıkaracak başlıklar kullanmaya özen gösterin.
- 5 Renklerin gücünü kullanın. Renk uyumu, tasarımı görsel zenginlik katar. Zemin ve yazı rengi arasındaki zıtlık, afişi okunabilirliğini artırır. Sıcak renklerin mesajı, canlılık ve hareketi; soğuk renklerin ise dinginlik ve rahatlık anlamı oluşturur.
- 6 Sadekten ayrılmayın. Sade bir tasarım, verilmek istenen mesajın daha net anlaşılmasını sağlar.
- 7 Doğru uygulanan bir fikrin gerçek etkisine ulaşacağını unutmayın!

ARTIK YİYECEKLER ÇÖPE GİTMESİN

Millî Mücadele ve Atatürk

Resim 10. 7. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 10'daki etkinlikte öğrencilerden bir afiş tasarımları istenmiştir. Bu etkinlik ile öğrencilerin birden çok becerisinin geliştirilmeye çalışıldığı söylenebilir. Yeni bir ürün oluşturma noktasında üretkenlik becerilerini desteklediği tespit edilmiştir.

- 4. Etkinlik**
- a) Tarihimize millî birlik ve beraberliğimizi yansıtan olaylar ile ilgili yaptığınız araştırmadan edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınıza anlatınız.
- b) Yukarıda anlattığınız konuyla ilgili araştırmada kullandığınız "gov" ve "edu" uzantılı siteler sizce neden güvenilirlerdir? Tartışınız.

Resim 11. 7. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 11'deki etkinlikte öğrencilerin genel ağ adreslerinde yapmış oldukları araştırmalardan elde ettikleri bilgileri hangi kaynaklardan edindiklerini belirtmeleri istenmiştir. "gov" ve "edu" uzantılı genel ağ adreslerinin güvenilir kaynaklar olduğu bilinmektedir. Bu nedenle öğrencilerin medya okuryazarlığı noktasında güvenilir ağ adreslerini bilmeleri bu etkinlik ile desteklenmektedir.

7.Etkinlik Aşağıda bir bölümü verilmiş olan şiiri tamamlayınız. Şiirinize uygun bir başlık belirleyiniz.

Ben küçüklükten bazen soruyordurd
Düşünmeden: "Ne var bu kitaplarda?"
Aslında bilmeden üzüyordurd
Nedense cevabı yok hatırmıda.

Gelecek Ders Hazırlık
"Archimedes (Arşimet), Newton (Nivtin) ve Owen (Ovin)"ın bilim dünyasına katkıları nelerdir? Araştırınız.

85

Resim 12. Sınıf Meb Yayınları Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 12'deki etkinlikte öğrencilerden bir bölümü verilen bir şiiri kendi hayal dünyaları, düş güçleri ve yaratıcılıkları ile tamamlamaları istenmiştir. Bu etkinliğin öğrencinin doğrudan yaratıcılık becerisini geliştirmeye yönelik olduğu görülmüştür.

3.Etkinlik a) "Bazen küçük şeylerden ne müthiş sonuçlar alındığını gördükçe içimden 'küçük şey' diye bir kavram olmadığını düşünüyorum."
Bruce Barton (Burus Barton)

Verilen sözdaki ana fikri olumlu - olumsuz yönleriyle ve tarafsız bir bakış açısıyla yorumlayarak arkadaşlarınıza anlatınız. Konuşmanızı yapmadan önce aşağıdaki formda yer alan özelliklere göz gezdiriniz.

b) Konuşmanızı aşağıdaki formda verilen özelliklere göre değerlendiriniz.

Konusmamı Değerlendiriyorum Formu	Evet	Kısmen	Hayır
Konuşmama uygun ifadelerle başladım.			
Beden dilini etkili bir şekilde kullandım.			
Uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullandım. (Oysaki, başka bir deyişle, özellikle, ilk olarak ve son olarak gibi ifadeler)			
Kelimeleri anlamlarına uygun olarak kullandım.			
Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullandım.			

140 Kişisel Gelişim

Resim 13. 7. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 13'teki etkinlikte öğrencilerden verilen konuyla ilgili yaptıkları konuşmaları değerlendirmeleri istenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin kendilerine yönelik farkındalık düzeylerini artırmak, kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu üstlenmek, kendi öğrenme yollarındaki eksiklikleri

tespit edebilmek ve şekillendirebilmek gibi becerileri desteklemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda etkinliğin öğrencilerin kendilerine yönelmelerini desteklediği görülmüştür.

5.Etkinlik a) Bir yıl boyunca hangi türde kaç kitap okuyacağınızı planlayınız. Planınızı yazılı hâle getiriniz.

Resim 14. 7. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 14'teki etkinlikte öğrencilerden kitap okuma planı yapmaları istenmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin okuma bağlamında sorumluluklarını bilmesi, planlaması ve buna uygun davranması beklenmektedir. Öğrenciler bu etkinlik ile kendi okuma süreçlerinin sorumluluğunu üstlenmektedir. Bu bağlamda etkinliğin sorumluluk becerisini desteklediği görülmüştür.

Ortaokul 8. Sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde 21. Yüzyıl Becerilerine Yer Verilme Durumuna Yönelik Bulgular

Bu bölümde 8. sınıf MEB Yayınları Türkçe Ders Kitabındaki Etkinliklerde 21. yüzyıl becerilerine yer verilme durumuna ilişkin veriler tabloda gösterilmiştir. Bu raporda ilgili kitapta 21. yüzyıl becerilerinin etkinliklere yansımaya yönelik bulgulara yer verilmiş ve bu bulgular yorumlanmıştır. Tablo 4'te 8. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin 21. yüzyıl becerileri bakımından değerlendirilmesi gösterilmiştir.

Tablo 4. 8. Sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabındaki etkinliklerde 21. yüzyıl becerileri

21. Yüzyıl Becerileri	Etkinlik Sayısı
Bilgi okuryazarlığı	89
Medya okuryazarlığı	3
Bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı	0
Yaratıcılık ve yenilikçilik	9
Eleştirel düşünme	86
Problem çözme	2
İletişim	0
İş birliği	3
Esneklik ve uyum	0
Girişimcilik	0
Öz yönelim	6
Sosyal beceriler	0
Kültürlerarası beceriler	0
Üretkenlik	57
Liderlik ve sorumluluk	0
Toplam	274

Tablo 4'e bakıldığında 8. Sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabında toplam 251 etkinlik olduğu tespit edilmiştir. Bu etkinliklerden 21. yüzyıl becerilerinden "Bilgi, Medya ve Teknoloji Becerilerini" ni alt bileşeni olan "bilgi okuryazarlığına" ait 89, "medya okuryazarlığına" ait 3 etkinlik olduğu görülmüştür. 21. Yüzyıl becerilerinden "öğrenme ve yenilikçilik" becerilerinin alt bileşeni olan "eleştirel düşünmeye" ait 86, "problem çözmeye" ait 2, "yaratıcılığa" ait 9 etkinlik tespit edilirken, 21. yüzyıl becerilerinden "yaşam ve meslek" becerilerinin alt bileşeni olan "üretkenliğe" ait 57, "öz yönelime" ait 6 etkinlik tespit edilmiştir. Kitapta yer alan etkinliklerde en fazla "bilgi okuryazarlığı" ve "eleştirel düşünme" becerilerine yer verilirken en az "problem çözme ve medya okuryazarlığına" yer verildiği görülmüştür. İncelenen kitapta 21. yüzyıl becerilerinden bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, iletişim, esneklik ve uyum, girişimcilik, sosyal beceriler, liderlik ve sorumluluk ile kültürlerarası becerilere ise hiç yer verilmediği görülmüştür. İncelenen kitaptaki etkinliklere bakıldığında büyük çoğunluğunun bilgi düzeyinde olduğu ve 21. yüzyıl becerilerinin tamamını kapsamadığı görülmüştür.

İncelenen kitapta yer alan ve 21. yüzyıl becerilerini içeren etkinlik örnekleri aşağıda verilmiştir:

DOĞA VE EVREN

Hazırlık Çalışmaları

1. Hava kirliliğine sebep olan faktörler nelerdir?
2. Çevre kirliliğini engellemek için neler yapılabilir? Önerilerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

! Videoyu izlerken 1. etkinliği yapınız.

HAVA KİRLİLİĞİ

1. ETKİNLİK

Hava Kirliliği videosunu tutarlılığı (tekrara düşünme, çeşitlik olmama, göreceliklik) bakımından değerlendiriniz.

242

Resim 15. 8. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 15'teki etkinlikte öğrencilerin izledikleri metinden hareketle videoyu tutarlılık bakımından değerlendirmeleri istenmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin birçok üst düzey düşünme becerisini harekete geçirmek amaçlanmış olsa da ağırlıklı olarak eleştirel düşünme ve medya okuryazarlığı noktasında öğrencilerin desteklendiği görülmüştür. İzleme metinlerinin alt mesajlarını algılama, medya metinlerini çeşitli bağlamlarda değerlendirmenin medya okuryazarlığına katkı sağladığı söylenebilir.

6. ETKİNLİK

"Atatürk'ü Gördüm" metnini beğenip beğenmediğinizi sebepleri ile yazınız.

Beğendim.

Çünkü

.....

.....

Beğenmedim.

Çünkü

.....

.....

71

Resim 16. 8. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 16'taki etkinlikte öğrencilerin metni beğenip beğenmediklerini nedenleri ile birlikte açıklamaları istenmiştir. Öğrencilerin düşüncelerini sağlam gerekçeler ile desteklemesi eleştirel düşünmenin önemli alt boyutlarından biridir. Bu nedenle bu etkinliğin doğrudan öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiği görülmüştür.

ERDEMLER

7. ETKİNLİK

"Kurabiye Hırsız" metninden hareketle aşağıdaki soruları yanıtlayınız.

KURABIYE HIRSIZI

Bir gece, kadının bir havaalanında beklediği. Uçağın kalkmasına daha epeyce zaman vardı. Havaalanındaki dükkândan bir paket ve bir paket kurabiye alıp kendisine oturacak bir yer buldu. Kendisini kitabına kapmış olmasına rağmen yanından oturan adamın obaklığına çarekür bir şekilde aralarında duran paketten bir kurabiye aldığı fark etti; ne kadar gımsızca olsa da...

Bir taraftan kitabını okuyup kurabiyesini yerken bir taraftan da gözü saatleiydi. Kurabiye hırsız kurabiyeleri yavaş yavaş tüketirken kadının kulağı da saat tik taklamaya ama tik taklar sinirlemesini engellemiyordu. Kendi kendine düşünüyordu: "Kibar bir insan olmasaydım şu adamın gözünü morartırdım"

Kurabiye her uzağındaki adam da elini uzatıyordu. Sonunda pakete tek bir kurabiye kalınca "Bakalım pendî ne yapacak?" dedi kendi kendine.

Adam yüzünde asalet bir gülümsemeyle son kurabiyeye uzandı ve kurabiyeyi tükledi. Kadın kurabiye adamın elinden kapıp aldı ve "Anlatı Tarzın, ne çarekür ve ne kaba adam; üstelik bir teşekkür bile etmiyor!" diye düşünüyordu.

Hayatında bu kadar sinirlendiğini anımsamıyordu. Uçağın kalkacağı anons edildiğinde derin bir nefes aldı ve rahattı. Eşyalarını topladı ve çıkış kapısına yöneldi. Kurabiye hırsızına dönüp bakmadı bile. Uçağı bindi ve nihai koluğuna oturdu. Daha sonra kitabını almak üzere partisine uzandı. Bütün günleri paylaşmaya açıldı. Gözetlinin önünde bir paket kurabiye düşünüyordu! Çaresizlik içinde inledi: Bunlar benim kurabiyelerim değil de orunda ve benim her bir kurabiyesini paylaş! Üzülüşle, özür dilemek için çok geç kaldığını anladı. Kaba ve çarekür olan kurabiye hırsızı kendisiydi.

Valerie COX
(Valeri KOKS)
Derleyen: Akın ALICI

1. "Kurabiye Hırsız" metninde yaşanan sorunu nedir? Yazınız.

2. Siz olsaydınız bu soruna nasıl bir çözüm yolu bulardınız? Yazınız.

Resim 17. 8. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 17'deki etkinlikte öğrencilerin metinde yaşanan sorunu belirleyip aynı zamanda bu soruna yönelik bir çözüm önerisi geliştirmeleri istenmiştir. Bu bağlamda etkinliğin öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirmeye yönelik olduğu tespit edilmiştir.

BİLİM VE TEKNOLOJİ

8. ETKİNLİK

Derse hazırlık bölümünde araştırdığınız konu ile ilgili münazara yapmak için gruplara ayrılınız. Aşağıdaki yargılardan birini seçiniz. Jüri üyelerini belirleyiniz. Grup sözcüsü belirleyiniz. Grubunuzun düşüncelerini aşağıdaki ölçütlere göre diğer gruba karşı savunmaya çalışınız.

1. Grup: Teknoloji yararlıdır.
2. Grup: Teknoloji zararlıdır.

Jüri Üyeleri Değerlendirme Ölçütleri

	Puan	Aldığı Puan
İnandırma ve savunma gücü	15	
Karşı ekibin görüşlerini eleştirme ve çürütme yeteneği	15	
Doğru ve etkili konuşma (vurgu ve tonlamaya dikkat etme)	15	
Zamanı değerlendirme, kullanma	10	
Davranışlar (jest ve mimikler)	15	
Savunduğu tez ile ilgili kaynaklar, belgeler, kanıtlardan yararlanma, örneklere yer verme	15	
Konuyu anlama, konuya hâkim olma	15	
Toplam	100	

Resim 18. 8. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 18'deki etkinlikte öğrencilerin iki gruba ayrılarak bir münazara yapmaları istenmiştir. Münazara etkinliğinin öğrencilerin birçok üst düzey düşünme becerisini geliştirdiği bilinmektedir. Araştırma, araştırdığı ve edindiği bilgileri düzenleme, düşüncelerini sağlam gerekçelerle destekleme gibi eleştirel düşünme boyutlarını geliştirmenin yanı sıra bir grup çalışması olması bakımından iş birliği kurabilme, grup içinde sorumluluk alabilme ve liderlik gibi becerileri de desteklediği görülmüştür.

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümlelerde geçen zarf-fiilleri (bağ-fiil) bulunuz. Zarf-fiillerin aldığı eki örnekteki gibi karşılıklarına yazınız.

	Zarf-Fiilin Aldığı Ek
Ortalık ağarıyor, hâlâ kadınlar geliş gidiyor.	-ip
Hâlâ birbirimizin boynuna sarılıp kokaşılıyorz.	
Yerini yurdunu kaybedince Hatice Nine endişelenmedi.	
Evvvelsi gün ümidi kesince bir tek oğlumu aldım, bizim bayrağı kaçıtm.	
Sürüne sürüne size kaçmaya karar verdim.	
Her gün buradan kaçıp size gelmek istiyordum.	
Oğlum, askerlerden bir eşek alarak beni buraya getirdi.	
Giderken döndü ve sıkı sıkı bir daha boynuma sarıldı.	

Resim 19. 8. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

b) Hikâyenizi aşağıdaki forma göre değerlendiriniz.

Yazma Becerisi Öz Değerlendirme Formu

	Evet	Kısmen	Hayır
1. Anlamli ve kurallı cümleler yazdım.			
2. Hikâyemi zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özyeşler kullandım.			
3. Yazdıklarım da yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullandım.			
4. Noktalama işaretlerini uygun yerlerde kullandım.			
5. Yazarken imla kurallarını uyguladım.			
6. Olayları oluş sırasına göre yazdım.			
7. Yazdıklarım a uygun başlık kullandım.			

Resim 22. 8. Sınıf Türkçe ders kitabı etkinlik örneği

Resim 22'deki etkinlikte öğrencilerin kendi metinlerini değerlendirmelerinin istendiği görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin kendilerine yönelik farkındalık düzeylerini artırmak, kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu üstlenmek, kendi öğrenme yollarındaki eksiklikleri tespit edebilmek ve şekillendirebilmek gibi becerileri desteklemek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda etkinliğin öğrencilerin kendilerine yönelmelerini desteklediği görülmüştür.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ders kitapları öğrencilere temel bilgileri sağlama, yapılandırılmış öğrenmeyi sağlama, öğretmenlere ders planlama konusunda yardımcı olma, standartlaştırılmış eğitimi destekleme noktasında kaynak ve referans materyali olarak hizmet eder. Bu araştırmada, 21. yüzyıl becerileri bağlamında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler incelenmiştir.

6. sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabında yapılan inceleme sonucunda toplam 297 etkinlik tespit edilmiştir. Bu etkinliklerden 21. yüzyıl becerilerinden “bilgi, medya ve teknoloji” becerilerinin alt bileşeni olan “bilgi okuryazarlığına” ait 98, “medya okuryazarlığına” ait 3 etkinlik olduğu görülmüştür. 21. yüzyıl becerilerinden “öğrenme ve yenilikçilik” becerilerinin alt bileşeni olan “eleştirel düşünmeye” ait 86, “problem çözmeye” ait 8, “yaratıcılığa” ait 29, “iş birliğine” ait 1 etkinlik tespit edilirken, 21. yüzyıl becerilerinden “yaşam ve meslek” becerilerinin alt bileşeni olan “üretkenliğe” ait 66, “sosyal becerilere” ait 1 ve “öz yönelime” ait 5 etkinlik tespit edilmiştir. Kitapta yer alan etkinliklerde en fazla “bilgi okuryazarlığı ve eleştirel düşünme” becerilerine yer verilirken en az “iş birliği ve sosyal becerilere” yer verildiği görülmüştür. 6. Sınıf Türkçe ders kitabında 21. yüzyıl becerilerinden “bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, iletişim, esneklik ve uyum, girişimcilik, kültürlerarası beceriler ve liderlik” becerilerine ise hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda 7. Sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabında toplam 274 etkinlik olduğu tespit edilmiştir. Bu etkinliklerden 21. yüzyıl becerilerinden “bilgi, medya ve teknoloji” becerilerinin alt bileşeni olan “bilgi okuryazarlığına” ait 99, “medya okuryazarlığına” ait 3 etkinlik olduğu görülmüştür. 21. yüzyıl becerilerinden “öğrenme ve yenilikçilik” becerilerinin alt bileşeni olan “eleştirel düşünmeye” ait 77, “problem çözmeye” ait 3, “yaratıcılığa” ait 12, “iş birliğine” ait 3 etkinlik tespit edilirken 21. yüzyıl becerilerinden “yaşam ve meslek” becerilerinin alt bileşeni olan “üretkenliğe” ait 84, “öz yönelime” ait 2, “sorumluluğa” ait 1 etkinlik tespit edilmiştir. Kitapta yer alan etkinliklerde en fazla bilgi “okuryazarlığı ve eleştirel düşünme” becerilerine yer verilirken en az “sorumluluk ve öz yönelime” yer verildiği görülmüştür. İncelenen kitapta 21. yüzyıl becerilerinden “bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, iletişim, esneklik ve uyum, girişimcilik, kültürlerarası beceriler ve liderlik becerilerine” ise hiç yer verilmediği görülmüştür. İncelenen kitaptaki etkinliklere bakıldığında büyük çoğunluğunun sadece bilgi düzeyinde olduğu ve 21. yüzyıl becerilerinin tamamını kapsamadığı saptanmıştır.

8. Sınıf MEB yayınları Türkçe ders kitabında toplam 251 etkinlik olduğu tespit edilmiştir. Bu etkinliklerden 21. yüzyıl becerilerinden “bilgi, medya ve teknoloji” becerilerinin alt bileşeni olan “bilgi

okuryazarlığına" ait 89, "medya okuryazarlığına" ait 3 etkinlik olduğu görülmüştür. 21. yüzyıl becerilerinden "öğrenme ve yenilikçilik" becerilerinin alt bileşeni olan "eleştirel düşünmeye" ait 86, "problem çözmeye" ait 2, "yaratıcılığa" ait 9 etkinlik tespit edilirken, 21. yüzyıl becerilerinden "yaşam ve meslek becerilerinin" alt bileşeni olan "üretkenliğe" ait 57, "öz yönelime" ait 6 etkinlik tespit edilmiştir. Kitapta yer alan etkinliklerde en fazla "bilgi okuryazarlığı" ve "eleştirel düşünme becerilerine" yer verilirken en az "problem çözme ve medya okuryazarlığına" yer verildiği görülmüştür. İncelenen kitapta 21. yüzyıl becerilerinden "bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, iletişim, esneklik ve uyum, girişimcilik, sosyal beceriler, liderlik ve sorumluluk ile kültürlerarası" becerilerine ise hiç yer verilmediği görülmüştür. İncelenen kitaptaki etkinliklere bakıldığında büyük çoğunluğunun bilgi düzeyinde olduğu ve 21. yüzyıl becerilerinin tamamını kapsamadığı tespit edilmiştir.

Üç kitaptan elde edilen sonuçların değerlendirilmesi yapıldığında kitaplarda yer alan etkinliklerin çoğunluğunun bilgi düzeyinde kaldığı ve "bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığı, iletişim, esneklik ve uyum, girişimcilik, sosyal, liderlik, sorumluluk ve kültürlerarası becerilere" hiç yer verilmediği saptanmıştır. Bu sonuçlardan hareketle kitaplarda yer alan etkinliklerin çoğunun bilgi düzeyinde olduğu ve 21. yüzyıl becerilerinden ölçüt olarak ele alınan 15 ölçütten 10 tanesinin kitaplarda yer almadığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın sonucundan elde edilen bulgular bu alanda yapılan diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Bal (2018) tarafından yapılan çalışmada Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar) içerisinde yer alan 5. Sınıf seviyesindeki kazanımlar, Türkçe ders kitabında yer alan metinler ve etkinliklerin 21. yüzyıl becerileri ile uyumluluğu ve dil becerilerini geliştirme yönünden uygulanabilirliği incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda dil öğrenme ve yenilenme becerilerine diğer becerilere göre daha fazla yer verildiği ve etkinliklerin dağılımında sistematik bir yöntemin uygulanmadığı saptanmıştır. Gültekin (2019), yapmış olduğu çalışmada 5. sınıf Türkçe ders kitabı ile 6,7 ve 8. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitaplarında yer alan etkinliklerin 21. yüzyıl becerini nasıl yansıttıkları incelenmiştir. Araştırma sonucunda 5. Sınıf Türkçe ders kitabı ile 6,7 ve 8. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerde bilişsel beceri alanı ile ilgili etkinliklerin diğer beceri alanlarına oranla daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan çalışmada üst düzey düşünme becerilerini gerektiren problem çözme ile ilgili etkinliklerin sayısının az olduğu; bunun yerine bilgi kullanma ve bilgi yapılandırma gibi alt boyutlar ile ilgili etkinliklerin daha fazla yer aldığı saptanmıştır.

Tespit edilen bulgular neticesinde 21. yüzyıl becerileri doğrultusunda hazırlanacak Türkçe ders materyallerinin oluşturulma sürecinde şu hususlara dikkat edilebilir:

- Ders materyalleri, öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerini teşvik etmelidir. Etkinlikler, öğrencilerin farklı bakış açılarını göz önünde bulundurmalarını, bilgiyi sorgulamalarını ve doğru sonuçlara ulaşabilmek için analitik düşüncelerini sağlamalıdır.
- Türkçe ders materyalleri, öğrencilerin etkili iletişim kurma becerilerini geliştirmelerini desteklemelidir. Öğrencilerin iletişim becerilerini güçlendiren çeşitli aktiviteler içermelidir.
- Hazırlanan ders materyalleri, öğrencilerin yaratıcı düşünme ve yenilikçi çözümler üretme becerilerini desteklemelidir. Öğrencilerin hayal gücünü kullanarak farklı metin türleri oluşturmaları, özgün yazılar yazmaları veya yaratıcı problemler çözmeleri için fırsatlar sunmalıdır.
- Ders materyalleri, teknolojinin eğitimdeki rolünü tanımalı ve öğrencilerin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmalıdır. İnteraktif çevrimiçi kaynakların kullanımı, dijital hikâye anlatımı veya çoklu ortam içeriklerinin entegrasyonu gibi yöntemleri içerebilir.
- Türkçe ders materyalleri, öğrencilere farklı kültürleri ve dünya görüşlerini anlamalarına yardımcı olmalıdır. Metinler, farklı kültürel arka planlardan gelen yazarların eserlerini içermeli ve evrensel temaları ele almalıdır.
- Ders materyalleri, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre tasarlanmalıdır. Öğrencilerin öğrenme sürecine aktif bir şekilde katılmalarını sağlamak için farklı öğrenme stillerini ve öğrenci merkezli öğretim stratejilerini kullanmalıdır.

- Türkçe ders materyalleri, öğrencilere yaşam boyu öğrenme alışkanlığı kazandırmalı ve öğrenmeyi sadece sınıf içinde değil, hayatları boyunca sürekli bir süreç olarak görmelerini sağlamalıdır.

KAYNAKÇA

Aktürk, M. (2022). *Ortaöğretim son sınıf öğrencilerinin 21. yüzyıl beceri düzeylerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Atakişi, T. (2019). *Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerilerini esas alan bilgi okuryazarlık durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Barası, M. (2020). *2018 ortaokul Türkçe dersi öğretim programının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Bal, M. (2018). Türkçe dersinin 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 49-64. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12922>

Belet Boyacı, D. & Güner Özer, M. (2019). Öğrenmenin geleceği: 21. yüzyıl becerileri perspektifiyle Türkçe dersi öğretim programları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 708-738. <http://dx.doi.org/10.18039/ajesi.578170>

Çevik, A. & Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana dili eğitimi dergisi*, 5(2), 272-286.

Dede, C. (2009). *Comparing frameworks for 21st century skills*. In J. Bellance, & R. Brandt (Eds.), *21st century skills: Rethinking how students learn* (s. 51-76). Solution Tree Press

Dilekçi, A. (2020). *21. yüzyıl becerilerine göre tasarlanan öğretim etkinliklerinin eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye etkisi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi.] Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Gültekin, H. (2019). *Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının 21. Yüzyıl becerileri açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Balıkesir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kalaycı, N. (2001). *Sosyal Bilgilerde Problem Çözme ve Uygulamalar*. Gazi Kitabevi.

Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.

Kaya, A. (2020). *Sınıf öğretmeni adaylarının 21. Yüzyıl becerileri kapsamında girişimcilik becerilerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Kayhan, E., Altun, S. & Gürol, M. (2019). Sekizinci sınıf Türkçe öğretim programı (2018)'nin 21. yüzyıl becerileri açısından değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 20-35.

Kereluik, K., Mishra, P., Fahnoe, C. & Terry, L. (2013). What knowledge is of most worth: Teacher knowledge for 21st century learning. *Journal of Digital Learning in Teacher Education*, 29(4), 127-140.

Kurudayıoğlu, M. & Soysal, T. (2019). 2018 Türkçe dersi öğretim programı kazanımlarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 5(2), 483-496.

Lai, E. R. & Viering, M. (2012). *Assessing 21st century skills: Integrating research findings*. National Council on Measurement in Education.

NCREL & Metri Group. (2003). *EnGauge 21st Century Skills: Literacy in the Digital Age*. NCREL.

OECD (The Organization for Economic Co-operation and Development). (2012, 15 Ocak) *Connected minds: Technology and today's learners, educational research and innovation*. OECD Publishing. https://www.oecdilibrary.org/education/connected-minds_978926411101.

Partnership for 21st Century Skills (2010, 2 Ocak). Framework for 21st century learning. . <https://www.p21.org>.

Pollet, D. (2015, 5 Ocak). Elève : acteur actif de son apprentissage : le triple a gagnant ? Analyse n°15 FAPEO, <https://www.fapeo.be/analyses> .

Rotherham, A. J. & Willingham, D. T. (2009). *"21st-Century" skills*. American Educator.

Trilling, B. & Fadel, C. (2015). *21st century skills: learning for life in our times*. Josey-Bas.

Wagner, T. (2008). *The global achievement gap: Why even our best schools don't teach the new survival skills our children need-and what we can do about it*. Basic Books.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.